

Напрям 4. Література для дітей: проблемно-тематичний та жанрово-стильовий аспекти.

підлітків. Цей твір – ефективний засіб обговорення з учнями проблеми вибору життєвого шляху й ціннісних орієнтирів, моделей суспільної поведінки, самореалізації.

Список використаної літератури

1. Панегірик для пані Оксани. Веб-проект «Ключ».URL: <https://chl.kiev.ua/KEY/Books/ShowBook/690> (Дата звернення: 17.06.2022).
2. Думанська О. І. Школярка з передмістя. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=15382> (Дата звернення: 17.06.2022).
3. Качак Т. Українська література для дітей та юнацтва: підручник. К.: ВЦ «Академія», 2018. 352 с.
4. Титаренко Т. М. Неспроможність до життєвого вибору: спроба особистісної типологізації. Наукові студії із соціальної та політичної психології: зб. Статей. Київ: АПН України, Ін-т соціальної та політичної психології, 2000. 12 с.
5. Федорова М. А. Моральні цінності особистості: сутність поняття та основні характеристики. Проблеми освіти: збірник наукових праць. Спецвипуск. Вінниця-Київ, 2015. С. 105-109.

Дугчак Тетяна Володимирівна

здобувачка вищої освіти 4 року навчання за першим (бакалаврським) рівнем Педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ

Науковий керівник: д. філол. н., проф.. Т. Б. Качак

ПАТРІОТИЧНА ТЕМАТИКА У СУЧАСНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ДЛЯ ДІТЕЙ: СЮЖЕТИ, ОБРАЗИ, МОДЕЛІ ПОВЕДІНКИ ПЕРСОНАЖІВ

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку українського суспільства розуміємо, як ніколи, важливість освітньої політики у сфері формування громадянської ідентичності та патріотичної свідомості українців. Узв'язку з цим сьогодні особливої актуальності набуває питання формування

Напрямок 4. Література для дітей: проблемно-тематичний та жанрово-стильовий аспекти.

основ патріотичної культури підрастаючого покоління. Про це свідчать державні документи, зокрема Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття»), Указ Президента «Про заходи щодо розвитку духовності, захисту моралі та формування здорового способу життя громадян», «Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української держави», «Концепція патріотичного виховання учнівської молоді», Національна доктрина розвитку освіти України.

Для того щоб патріотичне почуття стало основою соціальної інтеграції підрастаючого покоління, необхідно сформувати основи патріотичної культури, де культура розглядається як вищий рівень розвитку конкретних якостей і почуттів особистості. В нашому випадку, патріотичних якостей особистості, отриманих на основі літературно-художніх знань, патріотичного змісту в контексті рефлексії і емоційного забарвлення освітнього процесу.

Актуальність патріотичного виховання зумовлюється водночас процесом становлення народу України як єдиної політичної нації. Воно покликане сприяти цілісності, соборності України, що є ключовим аспектом української національної ідеї. При цьому важливо, щоб об'єднання різних етносів і регіонів України задля національного відродження, розбудови й удосконалення суверенної правової держави і громадянського суспільства здійснювалось саме на базі демократичних цінностей, які, у свою чергу, мають лежати в основі патріотичного виховання. На вирішення цієї проблеми спрямовані пошуки ефективних методів й засобів формування патріотичних почуттів дітей, їх апробація в освітньому процесі. Одним із таких засобів є дитяча література.

Мета статті – розглянути особливості висвітлення патріотичної тематики у сучасній літературі для дітей (крізь призму сюжетів та образів) й змодельовати вплив художніх творів на формування патріотичних почуттів учнів молодшого шкільного віку.

Теоретико-методологічну основу дослідження формують джерела двох типів: праці літературознавців (Т. Качак, В. Кизиловой, Н. Марченко, Л.Овдійчук, О. Слижук та ін.) та педагогів (І. Бех, Ю. Завалевський, П.Ігнатенко, І. Охріменко, О. Сухомлинська, К. Чорна та ін.).

Виклад основного матеріалу. Автори «Національної доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні» (2016) зауважили, що національно-патріотичне виховання має відігравати випереджальну роль у демократичному процесі, стати засобом відродження національної культури, припинення

Напрям 4. Література для дітей: проблемно-тематичний та жанрово-стильовий аспекти.

соціальної деградації, стимулом пробудження таких моральних якостей, як совість, людяність, почуття власної гідності, інструментом самоорганізації, особистісної відповідальності; гарантом громадянського миру. Сьогодні, перебуваючи у стані війни й захищаючи нашу незалежність, ми розуміємо, наскільки важливим є патріотичне виховання учнів.

У термінологічних словниках патріотизм по трактовано як одне з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до Батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури. Патріотизм виявляється в практичній діяльності, спрямованій на всебічний розвиток своєї країни, захист її інтересів[1]. У сучасній літературі патріотичне виховання трактується як виховання, що формує усвідомлення своєї причетності до історії, традицій, культури свого народу, любов до своєї Батьківщини, уболівання за долю свого народу, його майбутнє.

Нам імпонує думка І. Бега, що «патріотизм – це особливе, тобто безумовне і високо смислове почуття-цінність, яке характеризує ставлення особистості до народу, Батьківщини, держави та до самої себе. Безумовність означає, що почуття патріотизму не може ґрунтуватися на зовнішньому підкресленні у формі певних заохочень чи осуджень. Воно повинно саме в собі мати спонукальну потенцію до відповідного діяння, бути самозначущим, а високосмисловий аспект означає, що почуття патріотизму пов'язується не з нижчими, буттєвими потребами і прагненнями часто меркантильної спрямованості, а з вершинними життєвизначальними орієнтирами особистості»[2, с. 521–522].

О. Сухомлинська [4], М. Фіцула [5] у своїх фундаментальних наукових працях репрезентують ідейно-теоретичні засади виховання, його національно-державницький підхід. Так, учені обґрунтовують педагогічний ідеал морального, відповідального, патріотичного громадянина, окреслюють духовний потенціал української нації як джерело формування гідного цивілізованого молодого покоління творців незалежної держави Україна.

Формування патріотизму у дітей відбувається різними засобами, а саме за допомогою: виховних заходів, тематичних вечорів, позашкільних занять присвячених українським традиціям, проєктів патріотичної тематики, музики, образотворчого мистецтва, народних декоративно-прикладних мистецтв та ін. Одним із ефективних засобів є художні твори.

Напрям 4. Література для дітей: проблемно-тематичний та жанрово-стильовий аспекти.

Для того, щоб довести вплив творів на виховання патріотизму в учнів молодшого шкільного віку нами був розроблений інтерактивний плакат (Див. Рис. 1) у якому презентуємо сучасні дитячі українські книги на патріотичну тематику. А це книга братів Капранових «Мальована історія Незалежності України», Володимира Рутківського «Джури козака Швайки» та «Сторожова застава», Зірки Мензатюк «Таємниця козацької шаблі» та «Як я руйнувала імперію», Олександра Гавроша «Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу» та «Розбійник Пинтя у Заклятому місті», Галини Кирпи «Мій тато став зіркою», Олени Захарченко «Хутір», Еліни Заржицької «Три сходинки Голодомору», Лариси Ніцой «Незламні мураші», Романа Неділько «Небесна Варта. Пам'яті борців за незалежність України».

Рисунок 1. Сучасні українські книги на патріотичну тематику

Детальніше хотілося б зупинитися на одній із книг, а саме, на оповіданні Галини Кирпи «Мій тато став зіркою». У цій книжці читач не знайде точних дат і цифр, там немає навіть чіткого опису перебігу подій на фронті чи на тому ж Майдані. Це розповідь з іншого боку барикади, з того, що за плечима героїв, переповненого страхом, очікуванням, хвилюванням й німою тугою.

Твір написаний від першої особи, маленької дівчинки, тато якої став Героєм Майдану. Дитяча мова, розповідь від першої особи підкреслюють адресування книги юним читачам, виправдовують безпосередність й щирість дитячої оповіді. Однак, це не робить книжку дитячою, навпаки – засвідчує

Напрямок 4. Література для дітей: проблемно-тематичний та жанрово-стильовий аспекти.

вміння авторки говорити про складні речі просто, апелювати таким текстом до різновікової читацької аудиторії. Обираючи ракурс дитячого погляду на світ, письменниця показує життя, в якому є війна, танки, біженці, загиблі, смерть найдорожчих людей. « – Він не повернеться до нас, доцю... – мамі, здається, бракує слів. – Наш тато... Твій тато... став... зіркою.– Як це – зіркою? – спитала я і придивилась до мами: може, вона жартує?Мама довго-довго – довше не буває! – мовчить, а тоді каже:– Його вбили. На барикаді.» З цієї цитати ми можемо побачити, що мама хоче донести цю новину до дитини якомога м'якше, звісно що дівчинка сприймає цю новину з болем, але вона вірить що її тато став героєм. Він став зіркою.

Дане оповідання зворушливе до болю і не залишить без уваги жодного читача, чи це дорослий, чи дитина молодшого шкільного віку. На прикладі дівчинки діти можуть усвідомлювати вагу нашої свободи, адже її тато віддав своє життя, щоб ми жили у вільній і незалежній Україні. Тому цей твій однозначно буде виховувати у дітей почуття гордості за наших героїв і патріотизм. І сьогодні, коли щодня ми дізнаємося про полеглих на війні героїв, на прикладі цього твору можемо виховувати в школярів повагу і вдячність до кожного воїна, який бореться за нашу свободу й вільну Україну.

Висновок. На основі аналізу основних теоретичних положень, визначаємо і характеризуємо сутність та структуру патріотичного виховання. Інтерпретуємо її як категорію, що включає у себе любов до Батьківщини, національної самосвідомості й гідності; дбайливе ставлення до рідної мови, культури, традицій; відповідальність за природу рідної країни; потребу зробити свій внесок у долю Батьківщини; інтерес до національного спілкування; прагнення праці на благо рідної країни, її народу. Доводимо доцільність використання художніх творів як засобу формування патріотичних почуттів у дітей молодшого шкільного віку.

На нашу думку, найкращим засобом формування патріотизму у дітей є дитяча література, адже через художні твори дітям найлегше сприймати світ у всій його повноті. Так в доступній формі діти черпають для себе знання, розуміють і аналізують вчинки героїв, вчаться критично мислити, часто діти асоціюють себе з головними героями, аналізують як би вони вчинили в тій чи іншій ситуації, і роблять для себе висновки, засвоюють життєво важливі цінності і постулати. Оповідання Галини Кирпи є ідеальним твором для аналізу й обговорення з дітьми з метою формування у них патріотичних почуттів, чіткої національної позиції, гордості за свою країну.

Напрям 4. Література для дітей: проблемно-тематичний та жанрово-стильовий аспекти.

Список використаної літератури

1. Гончаренко. С.У. Український педагогічний словник. Київ:Либідь, 1997.
2. Бех, І.Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості.Чернівці: Букрек, 2015. 640 с.
3. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навч. посіб. 3-тє вид., доопр. і доп. К. : Знання, 2008. 566 с.
4. Сухомлинська О. Педагогічний ідеал крізь призму теорій моралі. Шлях освіти. 2008. № 1. С. 12–18.
5. Фіцула М. М. Педагогіка. К. : Академія, 2002. 528 с.
6. Kachak, T. The Theme of Death in Ukrainian Literature for Children: Author's Interpretation: Artistic Peculiarities–Reader's Perception (based on Halyna Kyrpa's story «My Dad Has Become a Star»). *Studia polsko-ukrainskie*, 2018. № 5. P. 161-174.

Кульчак Христина Володимирівна

здобувачка вищої освіти 4 року навчання за першим (бакалаврським) рівнем Педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ

Науковий керівник: д. філол. н., проф.. Т. Б. Качак

ХРИСТИЯНСЬКА ТЕМАТИКА У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ДЛЯ ДІТЕЙ (на матеріалі творів Галини Кирпи та Дзвінки Матіяш)

Вступ. Сучасна українська література для дітей є надзвичайно різноманітною, оскільки охоплює багато тематичних аспектів, пропонує широку жанрову палітру творів. Цікавий сегмент адресованої юним читачам літератури – тексти на християнську тематику, оскільки саме вони є засобом виховання молодого покоління, формування християнських цінностей, які закладають підвалину моральності особистості.